

ELŻBIETA JAWORSKA

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny

SPECYFIKA RACHUNKOWOŚCI ISLAMSKIEJ WYBRANE ZAGADNIENIA

Wprowadzenie

Współcześnie pogłębia się proces przepływu kapitału, towarów, technologii oraz ludzi. W większym też stopniu przenikają się różne kultury, a także narasta zależność między krajami. Zjawiska te sprawiają, że kluczowym czynnikiem konkurencyjności przedsiębiorstw, oprócz kapitału czy siły roboczej, jest informacja. Systemem, którego nadrzędnym celem jest generowanie i przekazywanie użytkownikom odpowiednich informacji w pożądanym przekrojach i czasie, dostosowanych do ich potrzeb, jest rachunkowość.

Może się wydawać, że rachunkowość jest na tyle uniwersalna, iż mogłaby być wykorzystana przez wszystkie podmioty w każdej części świata. Należy zauważyć, że działalność gospodarcza jest determinowana nie tylko przez samych uczestników rynku, ale również przez uwarunkowania kulturowe, społeczne, polityczne oraz prawne. Brak możliwości rozdzielenia tych kwestii od religii jest charakterystyczny dla kultury islamskiej. W krajach muzułmańskich bowiem kluczowe znaczenie i wpływ nie tylko na życie społeczne, ale także gospodarcze ma religia. Z tego powodu istnieje konieczność innego podejścia także do kwestii rachunkowości.

Celem artykułu jest ogólne przedstawienie specyfiki rachunkowości islamskiej, w tym również różnic między rachunkowością konwencjonalną a rachunkowością islamską, z uwzględnieniem podsystemu rachunkowości dla islamskich instytucji finansowych.

1. Zasady ekonomii islamu

Z definicji zawartej w Encyklopedii PWN wynika, że termin „islam” pochodzi z języka arabskiego od słowa *al-islām* i oznacza oddanie Bogu¹, podporządkowanie się i posłuszeństwo. Pojęcie to oznacza również równowagę i pokój – *salam*, spokój umysłu i pokój między ludźmi, który prowadzi do równowagi, postępu oraz dobrobytu².

Należy zaznaczyć, że islam nie jest tylko religią, ale również odrębnym, zamkniętym systemem kulturowym³. W systemie tym prawo muzułmańskie szariat obejmuje swym zakresem nie tylko życie religijne, ale i świeckie. Dlatego w islamie kwestie religijne, polityczne, społeczne i gospodarcze, w tym rachunkowość, podlegają jego jurysdykcji. Nie ma możliwości oddzielenia władzy świeckiej i prawa świeckiego, ponieważ religia i państwo stanowią jedno⁴.

Z tego też względu ekonomia nie była traktowana przez islam jako odrębna dyscyplina czy dziedzina działalności. W klasycznym języku arabskim nie było również takiego słowa. Współczesnemu znaczeniu tego terminu odpowiadało słowo *iqtisad*, czyli umiar⁵. Potrzeba nowoczesnego rozumienia ekonomii pojawiła się w kulturze islamskiej wraz z dynamicznym rozwojem koncepcji tzw. finansów islamskich oraz islamskiej myśli ekonomicznej. Obecnie ekonomię islamu można przykładowo określić jako „[...] wiedzę i aplikację nakazów i zasad *Shariatu*, ukierunkowaną na powstrzymanie niesprawiedliwości w pozyskiwaniu i dysponowaniu zasobami naturalnymi w świetle zapewnienia satysfakcji istotom ludzkim i umożliwienia im wykonania ich obowiązków wobec Allaha i społeczeństwa”⁶.

---

¹ Encyklopedia PWN, <http://encyklopedia.pwn.pl>, 2010.

² *Co to jest islam?*, <http://www.islam.pl>, 2010.

³ Por. Encyklopedia PWN...

⁴ Por. M.K. Lewis, *Islam and accounting*, „Accounting Forum” 2001, vol. 25, no. 2, s. 104.

⁵ Por. I.M. Gazzali, *Ihya Ulum-id-Din*, English translation by Al-Haj maulaana Fazlur Karim, Sind Sagar Academy, Lahore, Pakistan 1971, s. 265, za: M.R. Taheri, *The basic principles of Islamic Economy and their effects on accounting standards-setting*, *Accountancy*, 9.11.2003, <http://www.accountancy.com.pk/articles.asp?id=100>, 30.03.2010.

⁶ S.M. Hasanuz, A. Zaman, *Definition of Islamic Economic*, „Islamic Economics” 1404/1984, vol. 1, no. 2, s. 50, za: J. Adamek, *Rachunkowość w kręgu kultury islamskiej*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości* 2009, nr 49 (105), s. 8.

Ekonomia islamu składa się z trzech podstawowych elementów (filarów), które przedstawiono w tabeli 1. Należą do nich następujące zasady:

- wielopłaszczyznowa własność,
- wolność gospodarcza realizowana w ramach określonych granic,
- sprawiedliwość społeczna.

Tabela 1

Filary ekonomii islamu

Element	Charakterystyka
1	2
Zasada wielopłaszczyznowej własności	<p>W ekonomii islamu wyróżnia się trzy formy własności:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prywatną – publiczną – państwową⁷. <p>Każda forma jest traktowana przez islam jako święte prawo. Wszystko bowiem, co jest stworzone, stanowi na zawsze własność Boga, którą przekazał człowiekowi dla jego korzyści.</p> <p>Własność prywatna obejmuje ogół tego, co nie jest własnością publiczną oraz nie jest zakazane (np. alkohol, mięso wieprzowe). Właściciel musi wykorzystywać własność w sposób sprzyjający wspólnemu interesowi, np. nie powinna być ona niszczona ani użyta na szkodę publiczną.</p> <p>Zabronione jest obejmowanie własnością prywatną niektórych rodzajów dóbr naturalnych (np. łąk, lasów, jezior, rzek, minerałów (w tym ropy naftowej, gazu ziemnego), będących własnością publiczną, ponieważ mogłoby to pozbawić ludzi planowanych korzyści płynących z tytułu ich występowania.</p> <p>Prawa te umożliwiają państwu muzułmańskiemu sprawiedliwą redystrybucję własności. Rząd musi więc zarządzać własnością publiczną, a także opracowywać mechanizmy pozwalające na czerpanie korzyści z tej własności całym społeczeństwem.</p>
Zasada wolności gospodarczej	<p>W islamie wolność gospodarcza jednostki jest ograniczana przez duchowe, etyczne i moralne wartości, wynikające z zasad tego wyznania. Dlatego jest zakazane podejmowanie działań związanych z lichwą, monopolem itp.</p> <p>W procesie zabezpieczenia interesu społecznego kosztem ograniczania wolności jednostki istotną rolę odgrywa państwo i rząd. W islamie podkreśla się bowiem, że sukces zarówno jednostki, jak i społeczeństwa zależy od równowagi między duchowymi i materialnymi potrzebami człowieka.</p>

⁷ Własność publiczna obejmuje złoża naturalne (ropa, żelazo, miedź, złoto, gaz itp.), wszystkie formy energii, energochłonne zakłady przemysłu ciężkiego. Te własności publiczne są zarządzane przez państwo i dystrybuowane ludziom w formie usług. Na własność państwową natomiast składają się pobierane przez państwo różne podatki oraz dochody pochodzące z rolnictwa, handlu i przemysłu, poza zakresem własności publicznej. Państwo dysponuje wpływami, przeznaczając je w formie wydatków państwowych na wypełnianie swoich funkcji oraz zaspokajając swoją finansową odpowiedzialność wobec obywateli. Por. *Islam and Economic Crises*, http://www.islam-explained.org/display_article.php?ArticleID=1245566641.

1	2
Zasada sprawiedliwości społecznej	<p>Sprawiedliwość społeczna wyraża się w przypisanych społeczeństwu islamskiemu atrybutach i gwarancjach, których islam dostarcza w ramach systemu redystrybucji dobrobytu. U podstaw islamskiej idei sprawiedliwości społecznej leżą następujące kwestie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zasada wzajemnej odpowiedzialności – zasada równowagi społecznej – etyka. <p>Islam dopuszcza możliwość występowania różnic w poziomie zamożności muzułmanów, jednak nie aprobuje sytuacji, w której niewielu żyje w luksusie i wygodzie, a znaczna większość ludzi cierpi głód i biedę.</p> <p>Kluczowe znaczenie dla sprawiedliwości społecznej ma także etyka, która jest ściśle związana zarówno z ekonomią, jak i religią. Do narzędzi realizacji idei sprawiedliwości społecznej należy m.in. <i>zakat</i> (jałmużna) oraz <i>riba</i> (lichwa). <i>Zakat</i> jest jednym z pięciu filarów islamu, to podatek nakładany na muzułmanów w wysokości 2,5%, tj. 1/40 dochodów, z przeznaczeniem dla biednych.</p> <p>Ponadto islam zakazuje każdego rodzaju lichwy oraz uzyskiwania dochodów z pożyczek i zachęca do zawierania partnerskich stosunków w handlu (mówi o tym prawo spółek w islamie) oraz udzielania pożyczek, z których nie czerpie się żadnego dochodu.</p>

Źródło: opracowanie na podstawie A. Zaman, *Islamic Economics: A Survey of the Literature*, MPRA Paper 11024, University Library of Munich, Germany 2008, s. 31–32, <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/11024/>, 30.03.2010; M.R. Taheri, *The basic principles of Islamic Economy...*; *Ogólne spojrzenie islamu na ekonomię*, <http://www.islam.pl>, 30.03.2010.

Na podstawie informacji zawartych w tabeli 1 można stwierdzić, że wynikający z kultury islamu światopogląd oraz wyznawane wartości, jak również odpowiadające im normy ekonomiczne mają istotny wpływ na kształt systemu rachunkowości. Dlatego – w związku z tym, że konwencjonalna rachunkowość nie jest w stanie sprostać oczekiwaniom wynikającym z kodu islamu – jest konieczne wykorzystanie rachunkowości islamskiej, która obejmuje swym zakresem również kwestie społeczne i środowiskowe.

2. Rachunkowość islamska a rachunkowość konwencjonalna

W literaturze przedmiotu rachunkowość islamska jest określana jako system informacji, który dostarcza interesariuszom jednostki gospodarczej odpowiednich informacji (niekoniecznie ograniczonych do danych finansowych). Informacje te pozwalają określić, czy jednostka jest zdolna kontynuować swoją działalność

w granicach wyznaczonych przez islamskie prawo (szariat) oraz realizować swoje społeczno-gospodarcze cele⁸.

Przez rachunkowość islamską można również rozumieć system informacji, który komunikuje sytuację gospodarczą oraz wyniki działalności jednostki gospodarczej, a także gwarantuje, że prezentowane informacje są poprawne, zgodne z prawem szariatu i wolne od fałszerstwa⁹.

Rachunkowość islamska jest też definiowana jako narzędzie, które umożliwia muzułmanom ocenę ich odpowiedzialności wobec Boga (w odniesieniu do transakcji międzyludzkich i dotyczących ochrony środowiska)¹⁰.

Należy zauważyć, że definicje te wskazują na podobieństwo pojmowania zarówno rachunkowości islamskiej, jak i rachunkowości konwencjonalnej (zachodniej) jako systemu, którego głównym celem jest generowanie i przekazywanie informacji interesariuszom jednostki gospodarczej. Wyodrębnienie rachunkowości islamskiej jest jednak konieczne, ponieważ rachunkowość konwencjonalna nie jest w stanie sprostać wymaganiom stawianym przez prawo islamu.

Ze względu na specyficzne cechy zachodniej i islamskiej rachunkowości można wyróżnić trzy główne kryteria różnicujące te modele. Przedstawiono je w tabeli 2. Są to:

- kryterium uwarunkowań społeczno-ekonomicznych,
- kryterium zakresu rachunkowości i odbiorców informacji,
- kryterium identyfikacji oraz sposobu pomiaru i ujawnień informacji.

Jak już zauważono, w odróżnieniu od klasycznej rachunkowości istotny wpływ na kształt rachunkowości islamskiej mają normy religijne, które determinują wszystkie aspekty życia muzułmanów, tworząc specyficzne uwarunkowania do podejmowania każdego rodzaju działania. Z tego względu do atrybutów różnicujących oba modele rachunkowości można zaliczyć m.in. orientację i podstawę prawną działalności gospodarczej, filozofię działania, koncepcję teoretyczną, cele gospodarowania, ponoszoną odpowiedzialność, realizację zasady *going concern*, wartość pieniądza w czasie, jak również kwestię naliczanie odsetek.

---

⁸ Por. S. Hameed, *Islamic Accounting – A Primer*, <http://www.iiu.edu.my/iaw/ISLAMIC%20ACCOUNTING%20a%20primer.htm>.

⁹ Por. S.S. Harahap, *The disclosure of Islamic values-annual report: the analysis of Bank Muamalat Indonesia's Annual Report*, „Managerial Finance” 2003, vol. 29, s. 70–89, za: H. Amin, A. Rahman, T. Ramayah, *What makes undergraduate students enroll into an elective course? The case of Islamic accounting*, „International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management” 2009, vol. 2, no. 4, s. 292.

¹⁰ Por. S. Hameed, *Islamic Accounting – A Primer...*

Tabela 2

Rachunkowość konwencjonalna (zachodnia) a rachunkowości islamska

Cechy różnicujące	Zachodni (brytyjsko-amerykański) model rachunkowości	Islamski model rachunkowości
Kryterium uwarunkowań społeczno-ekonomicznych		
Orientacja prawna	Prawo powszechne	Prawo religijne
Filozofia działania	racjonalizm gospodarczy	jedność w Bogu
Podejście ekonomiczne	mikro	makro
Koncepcja teoretyczna	teoria podmiotu	teoria własności
Podstawa biznesu	świeckość	religia
Działalność gospodarcza	oparta na nowoczesnym prawie handlowym	oparta na prawie etycznym Koranu
Dychotomia między biznesem a moralnością	tak	nie
Cele gospodarowania	– maksymalizacja zysku – indywidualizacja korzyści	– odpowiedzialne zyski – korzyści społeczne – sprawiedliwość społeczna – środowisko naturalne
Odpowiedzialność	osobista	publiczna
Zasada <i>going concern</i>	oparta na dochodzie	oparta na prawie islamu
Wartość pieniądza w czasie	tak	nie
Oprocentowanie	tak	nie
Kryterium zakresu rachunkowości oraz odbiorców informacji		
Cele dostarczania informacji z rachunkowości	– wsparcie decyzji inwestorów i wierzycieli – orientacja na rynek	– odpowiedzialność wobec praw i nakazów islamu – orientacja na dobrobyt społeczny
Użytkownicy informacji	– inwestorzy – kredytodawcy – menedżerowie	– państwo – zarządzający – społeczeństwo
Polityka rachunkowości	zorientowana na cele	zorientowana na wartość
Zasady rachunkowości	techniczne	etyczne
Etyka rachunkowości	etyka zawodu	etyka wynikająca z religii
Kryterium identyfikacji oraz sposobu pomiaru i ujawnień informacji		
Rodzaj identyfikowanych informacji	wewnętrzne zdarzenia gospodarcze podlegające pomiarowi pieniężnemu	– zdarzenia społeczno-ekonomiczne i religijne o charakterze finansowym i niefinansowym
Pomiar	koszt historyczny	wartość bieżąca
Ujawnienia	– wszystkie materialne zdarzenia gospodarcze – ograniczoność ujawnień	– podporządkowane prawu islamu, społeczno-ekonomiczne – pełne ujawnienie
Ustalenie dochodów	podejście przychodowo-kosztowe	podejście bilansowe
Koncentracja uwagi	rachunek zysków i strat	bilans

Źródło: opracowanie własne.

Różnice między rachunkowością konwencjonalną i rachunkowością islamską dotyczą również kwestii rozbieżności w określaniu celów dostarczania informacji, użytkowników informacji oraz organizacji i etyki rachunkowości. Podczas gdy celem generowania informacji przez klasyczną rachunkowość jest wspomaganie użytkowników informacji w efektywnej alokacji ich zasobów, rachunkowość islamska koncentruje się na przekazywaniu informacji:

- określających, czy podmioty gospodarcze bądź organizacje rządowe respektują normy prawa islamskiego,
- wskazujących, czy podmioty te realizują swoje cele społeczno-ekonomicznie zgodnie z tymi zasadami¹¹.

Dla porównania cech obu modeli rachunkowości istotna jest również kwestia odbiorców informacji. Głównymi użytkownikami informacji z rachunkowości konwencjonalnej są inwestorzy, kredytodawcy i menedżerowie. Ze strony islamu pojawia się zarzut, iż rachunkowość ta, dostarczając informacji ograniczonej grupie podmiotów, które podejmują działania w swoim interesie, pomija aspekt interesu społecznego. W rachunkowości islamskiej natomiast rozszerza się grupę odbiorców informacji na całe społeczeństwo, co wynika z odpowiedzialności jednostek gospodarczych nie tylko przed Bogiem, w związku z prowadzeniem działalności zgodnie z prawem szariatu, ale również przed społeczeństwem. Odpowiedzialność ta wiąże się również z osiąganiem zysków z działalności w sposób etyczny, a także z podziałem bogactwa (dobrobytu) między członków społeczeństwa, a szczególnie udziałowców danej jednostki¹².

Zasady etyczne określają, co jest prawdziwe, sprawiedliwe i słuszne, uściślają naturę odpowiedzialności przedsiębiorstw wobec Boga, a także priorytety dla społeczeństwa. Księgowi, podobnie jak inni muzułmanie, muszą wykonywać swoje obowiązki zgodnie z zasadami i prawem islamu oraz opierać swoje działanie na islamskich normach etycznych¹³.

Ostatnie kryterium różnicujące klasyczny i islamski model rachunkowości dotyczy identyfikacji oraz sposobu pomiaru i ujawnień informacji w rachunkowości. Rachunkowość islamska identyfikuje i mierzy inny rodzaj informacji niż rachunkowość konwencjonalna. Ta druga koncentruje się bowiem na identyfikowaniu ekonomicznych zdarzeń i transakcji, podczas gdy islamska rachunkowość

---

¹¹ Por. S. Hameed, *Islamic Accounting – Accounting for the New Millennium?*, Asia Pacific Conference – Accounting in the New Millennium, Kota Bharu, 10–12 October 2001.

¹² Por. S. Hameed, *Islamic Accounting – A Primer...*

¹³ Por. M.K. Lewis, *op.cit.*, s. 104.

musi identyfikować i prezentować społeczno-ekonomiczne i religijne zdarzenia oraz transakcje. Z tego względu wykorzystując system rachunkowości, islamskie podmioty gospodarcze powinny dokonywać ujawnień¹⁴:

- wszystkich zrealizowanych, a zakazanych przez Koran transakcji gospodarczych,
- zobowiązań z tytułu zakatu oraz podstawy ich wyznaczenia,
- aktywności w obszarze społecznej odpowiedzialności, m.in. ochrony środowiska, aktów dobroczynności, kształtowania pożądanych relacji z pracownikami.

Do wyceny w rachunkowości islamskiej nie wykorzystuje się kosztu historycznego, lecz wartość bieżącą. Z punktu widzenia islamu koszt historyczny niekształca bowiem wartość zobowiązań płynących z nakazu opłacania specjalnego podatku zakat.

3. Regulacje prawne i normy zawodowe dla islamskich instytucji finansowych

W ramach islamskiej rachunkowości wyodrębnia się również podsystem rachunkowości dla islamskich banków oraz instytucji finansowych. Ich powstanie i dynamiczny rozwój zrodziły konieczność opracowania dla tych podmiotów standardów rachunkowości¹⁵ opartych na prawie islamu. Z tego powodu w 1991 roku w Bahrajnie została powołana Organizacja Rachunkowości i Rewizji Finansowej dla Islamskich Instytucji Finansowych (*The Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions – AAOIFI*). Oprócz przygotowywania standardów rachunkowości organizacja ta zajmuje się także opracowywaniem standardów audytu, zarządzania i norm wynikających z szariatu. Do celów działalności AAOIFI należy zaliczyć¹⁶:

- rozwój myśli rachunkowości i rewizji finansowej związanej z islamskimi instytucjami finansowymi,

---

¹⁴ Por. J. Adamek, *op.cit.*, s. 14, za: S. Hameed, *The need for Islamic accounting: perceptions of its objectives and characteristics by Malaysian Muslim accountants and accounting academic*, Ph.D. Thesis, University of Dundee 2000, Chapter 6, s. 260.

¹⁵ Por. S.I. Tag El-Din, *Issues in accounting standards for Islamic financial institutions*, Markfield Institute of Higher Education, September 2004.

¹⁶ The Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions, <http://www.aaoifi.com>, 2010.

- upowszechnianie idei rachunkowości i rewizji finansowej dotyczących instytucji finansowych i ich zastosowanie w formie szkoleń, seminariów, publikacji okresowych biuletynów, prowadzenia i zlecenia badań,
- przygotowywanie, ogłaszanie i interpretacja standardów rachunkowości i rewizji finansowej dla islamskich instytucji finansowych,
- przegląd i nowelizacja standardów rachunkowości i rewizji finansowej dla islamskich instytucji finansowych.

AAOIFI realizuje te cele zgodnie z nakazami szariatu, które stanowią kompleksowy system norm obejmujący wszystkie aspekty życia. Działalność ta ma służyć zarówno zwiększaniu zaufania użytkowników sprawozdań finansowych tych instytucji do informacji, jak i zachęcaniu użytkowników do inwestowania lub powierzania swoich funduszy islamskim instytucjom finansowym i korzystania z ich usług¹⁷.

Obecnie organizacja ta opracowała dla islamskich instytucji finansowych (*Islamic Financial Institutions* – IFIs) 25 Standardów Rachunkowości (np. Standard Rachunkowości Finansowej: SFA nr 1 – Cel rachunkowości finansowej dla IFIs, SFA nr 3 – Ogólna prezentacja i ujawnianie informacji w sprawozdaniach finansowych IFIs, SFA nr 11 – *Zakat*), 5 Standardów Rewizji Finansowej, 7 Standardów Zarządzania (np. Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw) oraz 2 Kodeksy etyki dla księgowych i audytorów oraz pracowników IFIs.

Uwagi końcowe

W islamie nie tylko zagadnienia religijne, polityczne i społeczne podlegają prawu szariatu, ale również kwestie gospodarcze. Z tego względu światopogląd i wartości islamu wyznawane przez członków społeczeństwa muzułmańskiego determinują kształt systemu ekonomii oraz rachunkowości.

Z perspektywy islamu rachunkowość powinna ściśle wiązać się z odpowiedzialnością wobec Boga i społeczeństwa. Odbiorcy informacji z rachunkowości islamskiej są zainteresowani informacjami pozwalającymi ustalić, czy jednostki gospodarcze w toku swojej działalności stosują się do nakazów płynących z prawa islamu oraz czy realizują przy tym swoje cele społeczno-ekonomiczne. Zaspokajanie tych potrzeb wiąże się z ujawnianiem odpowiednich informacji, które

---

¹⁷ *Ibidem*.

pozwolą między innymi na sprawiedliwy podział bogactwa, prowadzenie działań służących ochronie środowiska, ustalenia zobowiązań z tytułu zakatu.

Literatura

- Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (AAOIFI), <http://www.aoofi.com>, 2010.
- Adamek J., *Rachunkowość w kręgu kultury islamskiej*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 2009, nr 49 (105).
- Amin H., Rahman A., Ramayah T., *What makes undergraduate students enroll into an elective course? The case of Islamic accounting*, „International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management” 2009, vol. 2, no. 4.
- Co to jest islam?*, <http://www.islam.pl>, 2010.
- Encyklopedia PWN*, <http://encyklopedia.pwn.pl>, 2010.
- Gazzali I.M., *Ihya Ulum-id-Din*, English translation by Al-Haj maulaana Fazlur Karim, Sind Sagar Academy, Lahore, Pakistan 1971.
- Hameed S., *The need for Islamic accounting: perceptions of its objectives and characteristics by Malaysian Muslim accountants and accounting academic*, Ph.D. Thesis, University of Dundee 2000, Chapter 6.
- Hameed S., *Islamic Accounting – A Primer*, <http://www.iiu.edu.my/iaw/ISLAMIC%20ACCOUNTING%20a%20primer.htm>, 2010.
- Hameed S., *Islamic Accounting – Accounting for the New Millennium?*, Asia Pacific Conference – Accounting in the New Millennium, Kota Bharu, 10–12 October 2001.
- Harahap S.S., *The disclosure of Islamic values-annual report: the analysis of Bank Muamalat Indonesia’s Annual Report*, „Managerial Finance” 2003, vol. 29.
- Hasanuz S.M., Zaman A., *Definition of Islamic Economic*, „Islamic Economics” 1404/1984, vol. 1, no. 2.
- Lewis M.K., *Islam and accounting*, „Accounting Forum” 2001, vol. 25, no. 2.
- Ogólne spojrzenie islamu na ekonomię*, <http://www.islam.pl>, 30.03.2010.
- Tag El-Din S.I., *Issues in accounting standards for Islamic financial institutions*, Markfield Institute of Higher Education, September 2004.
- Taheri M.R., *The basic principles of Islamic Economy and their effects on accounting standards-setting*, Accountancy (9.11.2003), <http://www.accountancy.com.pk/articles.asp?id=100>, 30.03.2010.

Zaman A., *Islamic Economics: A Survey of the Literature*, MPRA Paper 11024, University Library of Munich, Germany 2008, s. 31–32, <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/11024/>, 30.03.2010.

dr Elżbieta Jaworska
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
Wydział Ekonomiczny
Katedra Rachunkowości
ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin
elzbieta.jaworska@zut.edu.pl

SPECIFICITY OF ISLAMIC ACCOUNTING CHOSEN ISSUES

Summary

This article aims to present selected issues concerning the specificity of Islamic accounting, including accounting differences between conventional and Islamic accounting, including accounting for Islamic financial institutions. In addition, the article depicts the characteristics of the pillars of Islamic economics, which affect the shape of Islamic accounting.

Translated by Elżbieta Jaworska